

Een Turkse kleipijp in een gedicht van Pfeffel (1782).

Bert van der Lingen

In een eerder nummer van de PKN verscheen een artikel waarin een drietal pijpenmakersgedichten van Bernard van Meurs worden genoemd. [1] Dit zijn echter geen originele werken. Deze Brabantse pater en volksdichter had de gedichten, die overigens geen pijpenmakersgedichten zijn, in de tweede helft van de negentiende eeuw gekopieerd en naar eigen inzicht veranderd.

Voordat Van Meurs zijn versie publiceerde, was in 1830 het door J.F. Bosdijk vertaalde gedicht 'De Tabakspijp' verschenen dat hieronder is overgenomen. [2] In tegenstelling tot Van Meurs, maakte Bosdijk een redelijke vertaling. Hij gebruikte 'Die Tobakspfeife', het origineel dat de pedagoog en dichter Gottlieb Konrad Pfeffel (1736-1809) uit Colmar, in 1782 had geschreven. [3] Het vertellende gedicht was ondermeer bedoeld om door de oudere jeugd op school te worden voorgedragen en had een opvoedkundig karakter. Het gaat over een rijke heer die een oude soldaat ontmoet. De soldaat rookt een bijzondere Turkse pijp van rode klei met gouden strepen. De rijke heer wil het fraaie rookgerei van hem kopen, maar de soldaat gaat daar niet op in. Hij is teveel gehecht aan de pijp. Hij heeft hem namelijk op het slagveld bij Belgrado van zijn meerdere in rang gekregen, die gewond was geraakt bij gevechten tegen de Turken. Hij verzorgde hem en kort voordat hij overleed schonk hij de soldaat al zijn geld en de pijpenkop.

Zoals we in de versie van Van Meurs zien is het gedicht honderd jaar na zijn ontstaan sterk veranderd. Vooral de beschrijving van de pijp is interessant. Zo heeft Pfeffel het in 1782 over 'Ein Blumentopf Von rothem Thon, mit goldnen Reifchen', ofwel een bloempot van rode klei met gouden strepen of banden, terwijl Bosdijk het heeft over een pijpje 'Van roode klei met gouden strepen'. Wellicht om er voor de lezer een herkenbaar verhaal van te maken, veranderd Van Meurs in de tweede helft van de negentiende eeuw de kleipijp in een meerschium pijp en het slagveld bij Belgrado in de slag bij Waterloo.

De tabakspijp.

God groet u oude, smaakt uw pijpje?
Laat zien dat fraaije er op
Van roode klei met gouden strepen
Wat wilt gij voor den kop?

O Heer niet voor de grootste schatten
Stond ik mijn pijp u af;
De braafste held was't bij Belgrado
Die mij dit kleinoord gaf.

Ja, Heer daar was nog buit te maken,
O leve Prins Eugeen!
Als nagras werden Turksche koppen
Door de onzen afgesneên.

Ja wel, van zijne dappre daden
Haalt steeds de krijgsman op;
Maar oude 'k bied u twee ducaten
Voor uwen pijpenkop

Ik ben een oud soldaat en leve
Van mijn genâ-soldij;
Maar, Heer de pijp kan ik niet geven
Niets is van meer waardij.

Hoor slechts: Eens dat door ons de vijand
Werd in zijn vlugt geschorst,
Toen trof het gonzend lood eens hopmans
Mijn hoofdman in de borst.

Ik hef hem aanstonds op mijn schimmel
Zoo goed als ik het kan,
En toen breng ik den braven strijder
Fluks bij een edelman.

'k Verzorgde hem, en voor zijn einde
Gaf hij mij al zijn geld
Den kop, en drukte mij de handen,
En stierf gelijk een held.

Dit geld moet gij den gastheer schenken,
Daar 't driemaal plundring was.
Zoo dacht ik, en stak ter gedachtnis
Den pijpkop in mijn tasch.

Ik droeg op al mijn later togten,
Gelijk een heiligdom
't Zij wij verwonnen, 't zij wij bukten,
Hem in mijn laars herom.

Te Praag verloor ik in het strijden
't Been door een kogelgroet,
Maar daadlijk greep ik naar mijn pijpje,
En toen eerst naar mijn voet.

Dit roert mij al te zeer, o oude!
Zeg mij, wie was die man?
Opdat mijn hart hem moog vereeren,
En hem benijden kan.

Men noemde hem den dappren Wouter,
Zijn goed ligt aan den Rijn.
Is't mogelijk God, dat was mijn vader,
En gindsche goed is't mijn.

Kom vriend, nu moet gij bij mij wonen
Vergeet thans al uw nood;
Kom, drink met mij van Wouters druiven
En eet van Wouters brood!

Wel, top, gij zijt mijn brave kweekling!
'k Trek morgen naar u heen,
En u ten dank zij, als ik sterve,
Die Turksche pijp alleen.

Noten

1 Tienhoven, Felix van, Pijpenmakersgedichten. *PKN* 30ste jrg, nr.117, p.1893-5.

2 Bosdijk, J.F., 'De Tabakspijp', in *Algemeen Letterlievend Maandschrift*. Veertiende deel. Tweede afdeeling. Amsterdam, 1830, p.522-4.

3 Pfeffel, Gottlieb Konrad, 'Die Tobakspfeife', in *Poetische Versuche*. Zweyter Theil, Band 2. Tübingen 1802, p.101-4.